

DOSTONLARDA QAHRAMONLIK, MARDLIK, VATANPARLIK GO'YALARINING AKS ETISHI

Xoliqulova Nilufar - Universitetiy of Management and Future Technologies universiteti, Pedagogika va psixologiya yo'nalishi, S554-23PPo' guruh talabasi

Annotatsiya: Mazkur maqolada xalq dostonlarida qahramonlik, mardlik va vatanparvarlik g'oyalarining aks etishi tahlil qilinadi. Dostonlar milliy madaniyat va tarixning muhim qismi bo'lib, ular orqali jasorat, adolat va fidoyilik kabi fazilatlar avlodlarga yetkaziladi. Alpomish, Manas, Rustam, Gorogly kabi qahramonlarning obrazi misolida xalqning vatanparvarlik, mardlik va jasorat haqidagi tasavvurlari ochib beriladi. Maqolada dostonlarning jamiyat tarbiyasidagi o'rni ham yoritiladi.

Kalit so'zlar: Qahramonlik, mardlik, vatanparvarlik, xalq dostonlari, epik qahramon, milliy g'oya, jasorat, fidoyilik

Kirish

Har bir xalqning milliy madaniyatida qahramonlik va vatanparvarlik muhim o'rin tutadi. Bu g'oyalar ayniqsa xalq og'zaki ijodida – dostonlarda yorqin aks etadi. Dostonlar millatning qadimiy tarixi, kurashlari va orzu-umidlari aks etgan bebaho manba bo'lib, ular orqali milliy qahramonlar timsoli yaratilgan. Bunday qahramonlar nafaqat o'z jismoniy kuchi, balki aql-zakovati, odilligi va xalqiga bo'lgan sadoqati bilan ham ajralib turadi.

Ushbu maqolada o'zbek va boshqa turkiy xalqlarning dostonlarida qahramonlik, mardlik va vatanparvarlik g'oyalarining qanday namoyon bo'lgani tahlil qilinadi. Shuningdek, bu asarlarning yosh avlod tarbiyasidagi ahamiyati ham ko'rib chiqiladi.

Qahramonlik va mardlikning dostonlardagi tasviri

Dostonlar xalqning tarixiy xotirasi va madaniyatining ajralmas qismi bo'lib, ularda qahramonlik va mardlik alohida o'rin tutadi. Epik qahramonlar odatda nafaqat jismonan kuchli, balki dono, odil va mard inson sifatida tasvirlanadi. Ular Vatan va xalq himoyasida fidoyilik ko'rsatadi, o'z tamoyillariga sodiq qoladi va har qanday

sinovlardan mardonavor o'tadi. Ushbu bo'limda turli xalq dostonlarida qahramonlik va mardlik qanday namoyon bo'lishi haqida batafsil so'z yuritiladi.

Ko'pgina xalq dostonlarida bosh qahramon jismoniy kuchi, chidamliligi va jasorati bilan ajralib turadi. Masalan, "Alpomish" dostonining bosh qahramoni Alpomish yoshlikdan yetuk jangchi sifatida tarbiyalanadi. Uning kuch-qudrati bolaligidayoq namoyon bo'ladi, u otini hech kim ushlay olmaydigan darajada tez yugurtiradi, dushmanlarga qarshi kurashda esa tengsiz qahramon ekanini isbotlaydi.

Xuddi shunday, "Manas" dostonida ham bosh qahramon Manasning jasorati va jismoniy qudrati katta ahamiyat kasb etadi. U xalqining ozodligi yo'lida ko'plab janglarga kiradi va dushmanlarga qarshi mardlarcha kurashadi. Uning obrazi qirg'iz xalqining orzu-umidlarini ifodalab, qahramonlikning eng yuksak namunasi sifatida tasvirlangan.

Fors eposi "Shohnoma" dostonida esa Rustam obrazi orqali jasorat va jangovar mahorat gavdalandiriladi. Rustam nafaqat ajoyib jangchi, balki o'z xalqining himoyachisi hamdir. Uning g'ayrioddiy kuchi va aql-zakovati uni dushmanlar ustidan g'alaba qozonishda muhim qurolga aylantiradi.

Qahramonlik shunchaki jismoniy kuch bilan o'lchanmaydi. Haqiqiy qahramon adolat va haqiqat yo'lida harakat qiladigan inson sifatida tasvirlanadi. Masalan, Alpomish faqat jangchi emas, balki odil va vafodor inson sifatida ham gavdalanadi. U sevgan yoriga, do'stlariga va xalqiga sodiqligi bilan ajralib turadi. Shuningdek, u o'z qavmini dushman zulmidan ozod qilish uchun ko'p mashaqqatlarga duch keladi, lekin o'z burchidan chekinmaydi.

Gorogly dostoni qahramoni ham xalqining erkinligi va farovonligi uchun kurashadi. U o'z shaxsiy manfaatlaridan voz kechib, yurtining osoyishtaligi uchun jonini tikkan fidoyi inson sifatida tasvirlanadi. Dostonlarda qahramonlarning adolatparvarligi ularning haqiqiy yetakchi ekanini ko'rsatadi.

Shuningdek, Rustam va Manas ham har doim adolat va haqiqat tarafida turadi. Ular begunoh insonlarni himoya qilishga intiladi, dushmanlarga qarshi nafaqat kuch bilan, balki aql va donishmandlik bilan ham kurash olib boradi.

Ko'plab dostonlarda bosh qahramonning jasorati turli sinovlar orqali namoyon bo'ladi. Bu sinovlar qahramonning jismoniy kuchini, sabr-toqatini va aqlliligini tekshiruvchi vosita sifatida xizmat qiladi. Masalan, Alpomish uzoq yillar asirlikda qoladi, lekin dushmanlarga bo'ysunmaydi, o'z yurtiga qaytib kelib, adolatni tiklaydi. Bu uning nafaqat jismonan, balki ruhan ham mustahkam ekanini ko'rsatadi.

Manas esa ko'plab janglarda qatnashib, har safar yangi dushmanlarga duch keladi. Uning yo'li doim to'siqlar bilan to'lib-toshgan bo'lsa-da, u hech qachon taslim bo'lmaydi. Uning jasorati faqat jismoniy kuch bilan emas, balki ichki qat'iyat va vatanparvarlik bilan ham bog'liq. Shuningdek, Shohnoma dostonidagi Rustam ham o'z yo'lida turli sinovlarga duch keladi. U eng qiyin vaziyatlarda ham mardonavor harakat qilib, haqiqatni himoya qilish yo'lidan chekinmaydi.

Xalq dostonlaridagi qahramonlar oddiy insonlar emas, balki millat orzu-umidlarining timsoli hisoblanadi. Ular xalqining eng yaxshi fazilatlarini o'zida mujassam etgan bo'lib, jasorat, fidoyilik, sadoqat va haqiqatparvarlik kabi fazilatlarni targ'ib qiladi. Masalan, Alpomish o'zbek xalqining mardlik va vatanparvarlik timsoli bo'lsa, Manas qirg'iz xalqining mustaqillik uchun kurashgan buyuk qahramoni sifatida namoyon bo'ladi. Rustam esa fors madaniyatida milliy g'urur va jasorat timsolidir.

Xulosa

Dostonlar xalq tafakkurining, milliy qadriyatlarning va tarixiy xotiraning uzviy qismi hisoblanadi. Ularda aks etgan qahramonlik, mardlik va vatanparvarlik g'oyalari yosh avlodga fidoyilik va jasorat fazilatlarini singdiradi. Alpomish, Manas, Rustam, Gorogly kabi qahramonlar xalq orzularining timsoli bo'lib, ular orqali milliy g'urur va Vatanga sadoqat tuyg'usi mustahkamlanadi.

Bugungi kunda ham dostonlarda ilgari surilgan g'oyalar o'z ahamiyatini yo'qotmagan. Ular milliy ong va tarbiya vositasi sifatida yosh avlodga ona yurti sevis, adolatli bo'lish va Vatan himoyasiga tayyor turish kabi qadriyatlarni o'rgatishda muhim ahamiyat kasb etadi. Shu bois xalq eposlarini o'rganish va targ'ib qilish milliy madaniyatni asrab-avaylashning asosiy yo'llaridan biri hisoblanadi.

FOYLANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Sulaymon Amirqulovich Xaydarov. (2024). O'quvchilarni tarbiyashda ijtimoiy fanlarni o'qitishni didaktik imkoniyatlari. SCIENCE AND EDUCATION SCIENTIFIC JOURNAL. 5.1.B.271-275.
2. Хайдаров, С. (2023). Pedagogik faoliyatda o'qituvchi o'zida kompetentlik sifatlarini shakillantirishi. Цифровизация современного образования: проблема и решение, 1(1), 64–67.
3. Хайдаров, С. А. (2023). ТАРИХ ДАРСЛАРИДА САНЪАТ АСАРЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИШНИНГ УСУЛЛАРИ. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 3(1/2), 92-96.
4. Хайдаров С. (2024). Spiritual influence on child education in families. Web of Teachers: Inderscience Research. 2 (11). 203-205.
5. Хайдаров С. (2025). Oilalarda farzand tarbiyasiga ruhiy ta'sir etkazish. Modern Education and Development. 3 (17). 23-27.
6. Khaydarov S.A. (2025). The role of the use of fine arts in teaching the history of the country. Modern Education and Development. 3 (17). 28-33.
7. Xaydarov S.A. (2025). Ijtimoiy-gumanitar fanlarda raqamli metodlardan foydalanish yo'llari. NEW RENAISSANCE international scientific journal. 2(1). 91-94.
8. Xaydarov S.A. (2025). Yoshlarda vatanparvarlik hissini tarbiyalashda Boburnoma asariga ishlangan miniatyuralarning ahamiyati. Til va adabiyot.uz. 2.11-12.